

Lupaus välittää

Kokoomuksen eduskuntaryhmän keskusteluavaus hyvästä lapsuudesta ja sen suojelusta.

Hyvä lapsuus

Lastensuojelupalvelut

Perhe-
palvelut

Päihde-
palvelut

Mielenterveys-
palvelut

Vammais-
palvelut

Arjen peruspalikat

Perhe, suku ja ystävät
Lepo, ruoka ja leikki
Rakkautta ja rajoja
Koulurauhaa ja oppimisen iloa
Nuoristyö, harrastukset, urheiluseurat
Varhaiskasvatus ja neuvolat
Turvallinen ja kannustava kasvuympäristö

Yhteiskunnan arvot ja peruspilarit

Kestävä talous, toimeentulo ja työllisyys
Perhemyönteisyys
Lapsimyönteisyys
Toimiva oikeusjärjestelmä
Turvallisuus

KOKOOMUS

Hyvän lapsuuden talomalli

Lapsuus rakentuu maaperälle, joka muodostuu vahvoista yhteiskunnallisista arvoista, jotka kertovat jokaiselle nuorelle, että hän on hyvä ja riittää omana itsenään. Omien valintojensa tueksi ihmiset tarvitsevat Suomen, jossa perusasiat ovat kunnossa. Talous kasvaa, on työtä ja yrittämisen mahdollisuuksia. Oikeuslaitos ymmärtää nykyistä paremmin myös eroperheitä, eroprosessia sekä lapsen parasta. On turvallista rajalla, kaduilla ja kodeissa. Perheiden tärkeät lähipalvelut mahdollistavat jokaiselle mielekkään arjen ja omannäköisensä elämän rakentamisen. Erilaiset perheet ovat yhdenvertaisia ja jokainen lapsi voi olla perheestään ylpeä.

Näiden arvojen ja yhteiskunnan peruspalikoiden varaan vanhemmat rakentavat lapsilleen hyvää kotia ja turvallista, tavallista arkea. Hyvä lapsuus on rajoja ja rakkautta. Se on sopivassa määrin ruokaa, lepoa ja leikkiä. Se on oppimisen iloa sekä koulurauhaa jokaiselle lapselle. Turvallista kasvuympäristöä lapsille rakentavat myös muu lähiyhteisö kuten jokaisen lapsen elämään kuuluva neuvola ja peruskoulu sekä muut tärkeät aikuiset kuten sukulaiset, harrastuksien vetäjät, naapurit ja lähikaupan henkilökunta. Turvallinen kasvuympäristö tarkoittaa sitä, että lapsi saa keskittyä täysillä leikkiin, oppimiseen, ystäviin ja kasvamiseen. Minäpystyvyyden vahvistaminen on jokaisen lapsen läheisen tehtävä. Minäpystyvyys ei tarkoita itseohjautuvuuden armoille heittämistä vaan jokaisen lapsen omaa tunnetta siitä, että minä riitän ja asiat järjestyvät.

”Viime kädessä mikään palvelu ei korvaa huoltajien riittäviä vanhemmuustaitoja.

Viime kädessä mikään palvelu ei korvaa huoltajien riittäviä vanhemmuustaitoja. Vanhemmuustaitoja voi tukea matalalla kynnyksellä esimerkiksi tehokkaaksi havaitulla Voimaperheet -mallilla. Vanhemmuusohjelmat toimivat tutkitusti niin vastasyntyneiden, kouluikäisten kuin teini-ikäisten perheissä. Laadukas varhaiskasvatus puolestaan tukee lapsen kasvua ja kehitystä, edistää koulutuksellista tasa-arvoa ja kaventaa hyvinvointieroja. Jokaisen lapsen lähikoulu tulee olla hyvä ja turvallinen. Ongelmat koulunkäynnissä pitää pystyä ratkaisemaan lähellä lapsia ja nuoria - siis kouluissa. Lasten ja nuorten tarvitsemat palvelut kuten kuraattorit ja koulupsykologit pitää olla saatavilla oppilaitoksissa. Koulurakennukset, luokkahuoneet ja -koot sekä opetusmenetelmät on laadittava sellaisiksi, että ne palvelevat lasten hyvinvointia.

Lapsen arjessa pitää olla mielekästä sisältöä. Yhä isompi osa lasten päivästä kuuluu erilaisten älylaitteiden parissa. Tuoreet tutkimustulokset sekä arkielämän havainnot viittaavat siihen, että viime vuosien ilmiöt mm. sosiaalinen media ja pandemia selittävät joltakin osin lasten kokemia oireita kuten ahdistuneisuutta. Yhteiskunnan tulee tukea kotien kasvatustehtävää kehittämällä tapoja tehdä kouluista digiärsykkeistä vapaa alue mm. eriasteisten kännykkäkieltojen avulla. Aikuisviihde-, nöyryytys- ja väkivaltamateriaali tai nettikiusaaminen eivät kuulu lasten maailmaan. Opettajilla tulee olla oikeus käyttää kynää ja paperia sekä fyysisiä kirjoja, jos se on lasten edun mukaista. On tärkeää jatkaa kokoomuksen vuoden 2021 Rakkautta ja rajoja -ohjelman mukaisia toimenpiteitä kiusaamisen ehkäisemiseksi, mm. Etelä-Karjalan mallin juurruttamista kouluihin.

Meidän tulee jatkaa hallitusohjelman mukaisia pyrkimyksiä vahvistaa hyvinvointia tukevia yhteisöjä, kuten harrastus- ja liikuntayhteisöjä. Harrastaminen tulee nähdä laajasti kansalaiskasvatuksena, vertaiskokemusten ja yhteisöllisyyden edistäjänä. Järjestöjen ja seurojen tulisi kiinnittää huomiota yhä enemmän syrjäytymisvaarassa oleviin lapsiin ja nuoriin. Tarvitsemme lisää hönstäharrastamista, eli mahdollisuutta harrastaa edullisesti ilman kilpailua ja ankaraa aikataulua. Harrastaminen on kuitenkin hyväksi vain, jos lastemme kanssa työskentelevät ymmärtävät vastuunsa. Julkisen tuen ehtona pitää olla sitoutuminen eettisiin harrastamisen periaatteisiin.

Tilanteissa, joissa perheen parisuhde muuttuu yhteis- tai yksinhuoltajuudeksi, on tärkeää, että yhteiskunta tukee. Meidän tulee poistaa viimeiset esteet vanhempien joustaville käytännöille ja toimivalle yhteishuoltajuudelle mm. kahden osoitteen ja sosiaaliturvan osalta. Tulevana erityiskysymyksenä voi mainita elatuslainsäädännön päivittäminen 1970-luvulta tähän päivään. Joskus parisuhteen myrkyttynyt dynamiikka siirtyy eron jälkeiseen yritykseen rakentaa yhteisvanhemmuus. Fyysisen, henkisen tai taloudellisen väkivallan tilanteessa yhteisvanhemmuus ei ole vaihtoehto. Tällöin yhteiskunnan tulee tarjota suojaa.

” Harrastaminen tulee nähdä laajasti kansalaiskasvatuksena, vertaiskokemusten ja yhteisöllisyyden edistäjänä.

Aina arki ei kanna tai perheellä on erityistarpeita. Silloin yhteiskunnan tehtävä on tarjota tukea ja turvaa. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ovat niitä, joiden pitäisi ensisijaisesti saada perheistä koppi, kun tilanne sitä vaatii. Nuorten sijoituksissa tavallisimmat kirjatut syyt ovat mm. psyykkinen terveydentila, vanhempien päihdeongelmat ja lapsen koulunkäynti. Lastensuojelun sijaishuolto ei kuitenkaan ole ensisijainen paikka ratkoa ongelmia, jos ongelma on lapsen tai huoltajan mielenterveyteen tai elämänhallintaan liittyvä ongelma.

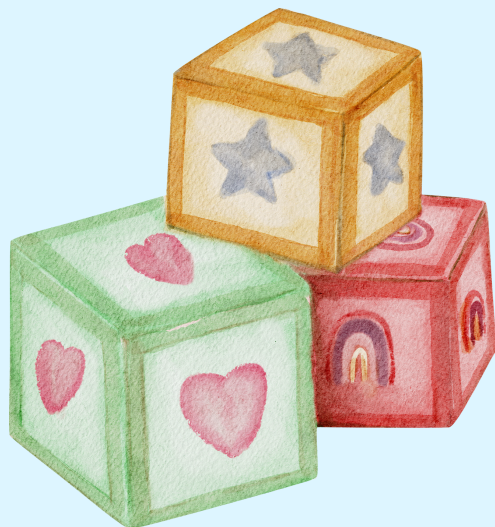
Koronapandemian jälkeen erityisesti 13–16-vuotiailla ahdistuneisuusoireet ovat lisääntyneet 10 prosentista jopa 25 prosenttiin. Nuoria ahdistaa erityisesti sodanuhka, ympäristö ja tulevaisuus. Tämän lisäksi erityisesti alle 30-vuotiailla naisilla stressioireet ovat lisääntyneet. ADHD:tä esiintyy epidemiologisten tutkimusten mukaan noin 5–7 prosentilla väestöstä. THL:n tilastojen mukaan Suomessa on alueita, joissa jopa 20 prosentilla pojilla tietyissä ikäryhmissä on ADHD-lääkitys, mikä viittaa asiantuntijoiden mukaan ylidiagnosointiin. Eräiden lastenpsykiatrien mukaan käytöshäiriöisyys ja itsehallinto-ongelmat lapsella ennen kouluikää rinnastetaan liian usein ADHD:hen. Näitä merkkejä on tärkeä tunnistaa, jotta lapsi ja perhe voidaan ohjata oikean avun piiriin. Jos perheellä on arjessa haasteita ja lapsi on syntynyt vuoden lopussa, pitää myös nykyistä useammin harkita lapsen koulunkäynnin aloittamisen myöhentämistä. Lapsen iässä muutamalla kuukaudella on jo iso merkitys kypsyiden kehitymisessä.

Toinen haaste on perheiden ongelmien ylisukupolvisuus. Eräiden arvioiden mukaan peräti 40 % sijaishuollon asiakkaista ovat sellaisia, joiden vanhemmat ovat itsekin lapsena olleet asiakkaina. Elämönhallintaan ja terveyteen liittyvät ongelmat periytyvät. Jo neuvolaiässä voidaan havaita riskitekijöitä, jotka ennakoivat sijoitusta kodin ulkopuolelle. Tämä pitää huomioida koko sote-kentällä. Erityisenä kehityskohteena voidaan mainita äidin hyvinvointi ja synnytyksen jälkeisen masennuksen hyvä hoito. Vanhemmat tarvitsevat tukea myös keskinäiseen suhteensa, sillä parisuhdeongelmat vauva-arjessa heijastuvat koko perheen hyvinvointiin. Tehdyt havainnot alleviivaavat tärkeyttä edistää Orpon hallitusohjelman mukaisia toimenpiteitä.

Lapsi on lapsi, aikuinen on aikuinen

Kokoomuksen eduskuntaryhmän 10 keinoa lastensuojelun kehittämiseksi

Perheiden ja vanhempien tukeminen onnistumaan tehtävässään – lasten kasvatuksessa ja rakastamisessa – tulee jatkossakin olla palvelujärjestelmän ja lainsäädännön keskeinen lähtökohta. Samalla on kuitenkin tarve voimistaa lastensuojelua niin, ettei yksikään lapsi Suomessa kuole kotonaan kaltoinkohtelun seurauksena, joudu rikoksen uhriksi hatkareissulla tai jää ilman kipeästi tarvitsemaansa apua.

Vuonna 2012 koko Suomea puhututti järkyttävä Vilja Eerikan tapaus. Tästä alkoi jo vuosikymmenen jatkunut selvitys- ja kehitystyö, jossa on tutkittu laajasti sitä, mitä lastensuojelun kehittämiseksi pitää tehdä. Samalla osalla lapsista ja nuorista ongelmat ovat entisestään vaikeutuneet. Sote-uudistus, koronapandemia ja Ukrainan sota ovat valitettavasti viivästyttäneet tarpeellisia toimia. Nyt on aika teoille.

KOKOOMUS

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan hallitus uudistaa lastensuojelulainsäädännön: "Uudistuksessa varmistetaan lapsen edun, hyvinvoinnin ja turvallisuuden toteutuminen rajoitustoimien käytön edellytyksiä selkeyttämällä. Lastensuojeluviranomaisilla ja sijaishuoltoyksiköillä on oltava aidot mahdollisuudet ja riittävät toimivaltuudet tehdä työtään. Edistetään varhaista tukea, moniammatillista lapsiperhetyötä ja lastensuojelun avopalveluita painottavaa palvelurakennetta. Selvitetään vakavasti väkivaltaisten nuorten hoito- ja kuntoutusketjun toimivuus. Veloitetaan viranomaiset aktiiviseen yhteistyöhön sekä varmistetaan riittävä toimivalta ja keinovalikoima, jotta sijoitettu tai huostaanotettu kadonnut lapsi löydetään nopeasti ja saadaan palautettua."

Tämän lisäksi hallitus päätti kehysriihessä laatia erillisen lapsiin ja nuoriin liittyvän toimenpidepaketin, jolle osoitetaan pysyvästi 5 miljoonaa euroa. Pakettiin sisältyy lapsiasiainvaltuutetun esittämän lastensuojelun hybridimallin kehittäminen, lisärahoitusta koulu- ja oppilaitosnuorisotyölle, mielenterveyden matalan kynnyksen chat-palveluihin ja ensi- ja turvakodeille.

Tämä julkaisu on kokoomuksen eduskuntaryhmän keskustelunavaus tulevien vuosien uudistustyöhön. Tämä on urakka, joka ei tule valmiiksi tällä vaalikaudella tai tämän hallituksen toimesta, vaan tulee kestäväksi niin pitkään kuin täytyy.

Tämän avauksen ponttimena on toiminut kokoomuksen eduskuntaryhmän käymät keskustelut yli 45 ammattilaisen kanssa julkiselta, yksityiseltä ja kolmannelta sektorilta kevään 2024 aikana. Lukuisten eri alojen asiantuntijat valittiin 10 tunnistetun aihion pohjalta. Eduskuntaryhmä haluaa kiittää kaikkia kuultuja asiantuntijoita.

Nykytila

Tilastojen valossa valtaosa nuorista voi hyvin. Valitettavasti se osuus nuorista, joka voi huonosti, voi aiempaa huonommin.

Tutkimustietokaan ei maalaa yksiselitteistä kuvaa nuorten ongelmista. Lastensuojelun kuormitus on kuitenkin kasvanut merkittävästi viime vuosikymmeninä. Lastensuojelun kustannukset muodostuvat yleiskustannuksista, kodin ulkopuolisten sijoitusten kustannuksista ja avohoidon kustannuksista. Kustannukset ovat nousseet vuoden 2010 620 miljoonasta eurosta jo 1,3 miljardiin euroon. Yksin sijaishuollon kustannukset ovat noin 900 miljoonaa euroa.

” Yksinkertaisesti ilmaistuna olemme luoneet tavan toimia, jossa autamme lapsia vasta siinä vaiheessa, kun lapsi alkaa oireilla ulkoisesti.

Käsityksemme on, ettei ongelma ole raha, vaan se ettei järjestelmä toimi vaikuttavasti. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten määrä koko maassa on runsas 17 000 eli 1,6 % alle 18-vuotiaista suomalaisista. Lastensuojelun asiakkaat ovat pääosin 13–17-vuotiaita. Yksinkertaisesti liian iso osa asiakkaista tulee asiakkuuteen vasta tilanteessa, jossa sijoitus kodin ulkopuolelle on ainoa vaihtoehto. Muun palvelujärjestelmän toimimattomuus on johtanut siihen, että sijaishuolto joutuu kantamaan yhä suuremman vastuun lapsista. Vaikka lasten määrä Suomessa vähenee, on sijaishuollon asiakasmäärät pysyneet vakiona tai jopa hieman kasvaneet.

Sijoitukset ovat kasvaneet erityisesti 13–18-vuotiaiden ikäryhmässä. Tätä nuoremmilla, jotka ovat jopa heikommassa asemassa kehityksensä puolesta, samanlaista kasvua ei ole tapahtunut. Yksinkertaisesti ilmaistuna olemme luoneet tavan toimia, jossa autamme lapsia vasta siinä vaiheessa, kun lapsi alkaa oireilla ulkoisesti. Tätä ennen lapsi on kuitenkin usein jo vuosia tai jopa vuosikymmenen oireillut tai kärsinyt kaltoinkohtelusta. Se ei ole oikein.

Viimeisten vuosikymmenten aikana myös vastaavan sosiaalityöntekijän virkavastuu on kasvanut. Lastensuojelulaissa on jo yli 30 kohtaa, jotka vastaavan sosiaalityöntekijän tulee toteuttaa. Lisäksi sosiaalipalveluita kuormittavat kyselyt ja raportointivelvollisuudet. Jokainen paperityöhön käytetty tunti on tunti pois lasten kohtaamisesta. Kiireen vuoksi lapsia on saatettu tavata vain etänä, eikä arkijärjen käyttö ole mahdollista, kun kaikki toimenpiteet ylijuridisoidaan. Arkijärki sanoo, ettei lasta voi palauttaa kotiin, jossa käydään huumekauppaa tai että hatkaava teini ei voi odottaa apua. Silti näin käy nykyajan Suomessa, koska järjestelmä ohjaa siihen.

Viime kuukausien surullisten tapahtumien valossa on myös käsiteltävä lasten väkivallan raaistumista. Kyse on erittäin monisyisestä ongelmasta, joka asettaa koko yhteiskunnan perimmäisten eettisten kysymysten äärelle.

Kehityskohteet

1. Lasten suojaaminen asetettava vanhempien edun edelle lastensuojelupalveluissa

- Viime vuosikymmeninä palveluiden kehityksessä on menty suuntaan, jossa järeät toimet eivät usein kohdistu pieniin lapsiin, osin koska pienet lapset piilottavat oireilunsa. Lapsen iän ja kehitystason pitää nykyistä selkeämmin ohjata palvelupolkua. Varhaisempi puuttuminen turvattomaan kasvuympäristöön vähentää myöhempää raskaiden palveluiden tarvetta.
- Lastensuojelulaki lähtee yksilökohtaisesta käsittelystä, mutta perhe on kokonaisuus. Perheen tilannetta tulisikin arvioida kokonaisuutena. Väkivalta edes yhtä lasta kohtaan kertoo, että vanhemmuudessa on isoja ongelmia, jotka vaikuttavat perheen kaikkiin lapsiin.

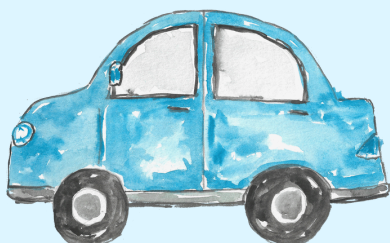
- Mahdolliset lapsuudenkodissa koetut hylkäämisten ketjut jatkuvat lastensuojelussa, jollei sijoituspäätöksissä ole pysyvyyttä, silloin kun se on lapsen edun mukaista. Pysyvien ihmissuhteiden luominen pitäisi olla yksi tavoitteista lainsäädännössä, vaikka tuo suhde ei olisi biologisiin vanhempiin. Tämä edellyttää vaihtuvuuden ehkäisyä sekä nivelvaiheiden huomioimista.
- Täysi-ikäisyyttä edeltävää itsenäistymisen tukea tulee kehittää, sillä se turvaa lastensuojelun tavoitteiden saavuttamista.

2. Vanhemmuudesta velvoittavampaa

- Tietyissä maissa tuomari voi lasta koskevassa oikeudenkäynnissä velvoittaa vanhempia esimerkiksi arviointiin, vastaanottamaan neuvontaa, terapiaa tai sovittelua, osallistumaan perhetaito-ohjelmiin tai väkivaltatyön avopalveluihin.
- Edellytyksiä avopalveluiden määräämiseksi vanhemmille tulee selvittää. Samalla tulee selvittää sosiaalisten ohjelmien sisällyttäminen konfliktoituneihin perheistöihin osana tuomioistuinratkaisua. Tavoitteena olisi vieraannuttamisen ja pitkittyneiden huoltoriitojen ehkäisy.

3. Enemmän tukea perheiden ero- ja kriisitilanteisiin.

- Suomessa avioerojen lukumäärä ei merkittäväällä tavalla poikkea muista länsimaista. Byrokratia kuitenkin laahaa monia maita perässä. Esimerkiksi vuoroasumisen edellytyksiä ei ole Suomessa järjestetty kovin toimivasti, mikä voi linkittyä jopa jopa taloudelliseen väkivaltaan ja vieraannuttamiseen.
- Yhteiskunnan palveluissa tulee mahdollistaa uudenlaiset eroperhedynamiikat, esimerkiksi niin että bonusvanhempi voi suostumuksella saada tarvitsemaansa informaatiota palveluista ja osallistua lapsen arkipäivän toimintoihin.

- Sovittelun kehittämistä tulee edelleen jatkaa.
- Kokoomus haluaa selvittää lapsiasioihin erikoistuneiden tuomariyksikköjen (perhetuomioistuinmalli) perustamista, tarkoituksena varmistaa riittävä erityisosaaminen konfliktituneissa tai korkean turvallisuusriskin eroissa.
- Näissä perheoikeudellisissa yksiköissä käsittely olisi nykyistä laajemmin suullista. Tarkoitus olisi saavuttaa mahdollisimman nopea ja kestävä ratkaisu lapsen tilanteeseen, kuukausien sijaan viikoissa.
- Osana selvitystyötä tulee kartoittaa tarvetta vahvistaa lasten oikeutta edunvalvojaan sekä asiantuntijaselvityksiin valtion varoista. Nykyään voidaan tilata olosuhdeselvitys, mutta sen laatiminen voi kestää jopa kuusi kuukautta
- Edistetään pakottavan kontrollin kriminalisointia, huomioiden vieraannuttaminen sekä pahantahtoinen prosessaaminen.
- Lastenvalvojen toimenkuvaa ja koulutusta tulee kehittää eri roolien huomioimiseksi.

4. Kriminalisoidaan lapsenrauharikos Ruotsin mallin mukaan (Barnfridsbrott)

- Rikollista olisi se, että saattaa lapsen lähi- ja perhesuhdeväkivallan silminnäkijäksi.
- Tällöin lapsi saa uhrin oikeudet traumatisoivasta kokemuksestaan.
- Lapsi ei ole väkivallan todistaja, vaan myös uhri.
- Erillinen rangaistus koventaisi tuomioita lähi- ja perhesuhdeväkivallasta.
- Istanbulin sopimuksen mukaan lasten huoltajuudesta ja tapaamisoikeuksista päätettäessä on varmistettava väkivallan huomioonottaminen. Lapsella pitää olla oikeus olematta tekemisissä väkivaltaisen huoltajan kanssa.

5. Hyvinvointialueiden katse perheisiin ja lapsiin

- Perhepalveluiden tulee olla ensisijainen palvelukanava kaikille lapsiperheille. Perheille kohdennettu tuki on yleensä kustannustehokkainta, kun se tavoittaa perheen ennen kuin ongelmat ovat ehtineet vaikeutua ja monimutkaistua.

- Hyvinvointialueilla lasten ja perheiden sosiaalipalveluita on koottu ns. perhekeskuksiin. Eduskuntaryhmä kannattaa tätä kehitystä ja ns. Imatran/Etelä-Karjalan mallin jalkauttamista koko maahan. Malli tilastollisesti vähentää sijoitusten tarvetta. Sijaishuollossa on jopa nelinkertainen vaihtelu eri alueilla.
- Sijaisperheitä tulee hyödyntää nykyistä enemmän ja sijaisperheiden voimavaroja tulee kehittää. Selvitetään perhehoitolain uudistamistarpeet. Myös läheisverkostoon tehtäviä sijoituksia tulee Suomessa edistää, sillä olemme niissä muita Pohjoismaita jäljessä.
- Liitännäisesti perhetyöhön tulee kiinnittää huomiota myös sijoitusten yhteydessä. Perheen jälleenyhdistäminen on tavoite, mutta se toteutuu vain 4 % sijoituksista.

6. Lapsen etu on pantava edelle kaikessa viranomaistoiminnassa

- Säädetään Ruotsin mallin mukainen laki lapsen oikeudesta saada itsenäisenä subjektina tarvitsemaansa apua silloinkin, kun huoltajat yhdessä tai erikseen vastustavat ja estävät lapsen avun saannin.
- Sote-palvelut ovat liian organisaatiolähtöisiä eikä niissä ole joustoja, jotka huomioivat lapsen edun. Kokonaiskoordinaatio eri perheenjäsenten palveluista jää myös liiaksi perheen itsensä harteille.
- Monialaista apua tarvitseva lapsi saattaa joutua useisiin peräkkäisiin selvityksiin, arviointeihin ja tutkimuksiin eri palveluavun saamiseksi. Esimerkiksi autismikirjon tutkimuksiin voi olla 10 kuukauden jono, jolloin lastensuojelu saattaa olla ainoa, joka voi ottaa kopin lapsesta. Näin ei pidä olla.
- Lapsen mahdollisuutta olla yhteydessä omaan sosiaalityöntekijäänsä tulee vahvistaa. Lapsen kuuleminen ja osallistaminen ikäsopivalla tavalla parantaa palveluiden vaikuttavuutta.

7. Voimistetaan lastensuojeluammattilaisten voimavaroja ja työkaluja

- Ammattilaisten ajasta pääosan pitää olla lasten, nuorten ja perheiden kohtaamista, ei paperityötä ja byrokratiaa. Selvitysten mukaan kiinnostus alanvaihtoon on ammattilaisten keskuudessa hälyttävän suurta. Karsitaan turhaa sääntelyä ja kirjaamistyötä, jotta ammattilaiset voivat keskittää työtunteja lasten kohtaamiseen.
- Lapsen ja nuorten tilanteen arviointi olisi lähes poikkeuksesta tehtävä tapaamalla lapsi ja tarkkailemalla vuorovaikutusta huoltajan kanssa. Omatyöntekijän tulisi tavata säännöllisesti erityisesti sijaishuollossa olevia pieniä lapsia.
- Jatketaan systemisen toimintamallin kehittämistä hyvinvointialueilla.
- Kuten muualla sote-kentällä, myös lastensuojelussa on kiinnitettävä huomioita henkilöstön väsymiseen, vaihtuvuuteen sekä riittävän tuen ja ohjauksen saamiseen.
- Jatketaan koulutuksen kehittämistä, erityisesti riittävien erikoistumisväylien osalta. Esimerkiksi perhedynamiikan osaamista ja traumatietoisuutta tulee vahvistaa.
- Autetaan hyvinvointialueita kehittämään urapolkuja, jotka mahdollistavat erikoistumisen sosiaalipalveluissa. Selkeä urapolku motivoi ammattilaisia kehittämään itseään ja jaksamaan kuormittavien työkausien yli.
- Kehitetään henkilöstömitoitusta soveltumaan paremmin yksiköiden arkeen ja muuttuviin olosuhteisiin.
- Selvitetään kansallisen Käypä hoiva -kriteeristön laatiminen lastensuojelulle ja erälle muille sosiaalipalveluille sekä kootaan sosiaalialan osaaminen yhteen paikkaan kuten yliopistollisiin sote-keskuksiin. Kriteerien rinnalle pitää luoda kansalliset mittarit sekä vahvistaa tietotuotantoa mukaan lukien kokemusasiantuntijuuden hyödyntäminen.
- Luodaan foorumi nykyisten rakenteiden yhteyteen, jossa palveluntuottajat kerääntyvät saman pöydän ääreen käymään jatkuvaa vuoropuhelua kehittämistarpeista. Lasten elämässä vuosi on pitkä aika, minkä takia ilmiöt muuttuvat nopeasti. Niihin pitää kyetä reagoimaan kuukausissa, ei vuosissa.
- Yhä useampi lastensuojelun asiakas on ulkomaalaistaustainen, mikä osaltaan lisää palvelutarpeen alueellista kasautumista sekä edellyttää ammattilaisilta erityisosaamista mm. kielimuurin ja tasa-arvokasvatuksen osalta. Myös kotoutumispalveluita tulee kehittää vanhemmuustaitojen osalta.

8. Lapsi on lapsi myös sijaishoivassa – suojelutoimintoa lastensuojelussa vahvistettava

- Lastensuojelulainsäädännön lähtökohtana tulee olla se, että lapsi on lapsi – hän tarvitsee suojelua ja syliä, rakkautta ja rajoja.
- Lastensuojeluyksiköstä karkaavaan lapsen asema suhteessa kotoa kadonneeseen lapseen tulee tasavertaistaa mm. poliisin toiminnan sekä lapsen puhelimen paikantamisen näkökulmasta.
- Lastensuojeluyksiköillä tulee olla samat kasvatukselliset työkalut kuin vanhemmilla on. Meidän tulee luoda yhteinen näkemys siitä, mitkä toimet lastensuojelussa ovat kasvatuksellisia, mitkä huollollisia ja mitkä varsinaisia rajoitustoimenpiteitä. Sijaishuoltoyksiköillä pitää olla riittävästi toimivaltaa torjuakseen päihkeitä, hyväksikäyttöä ja kiusaamista lasten elämässä.
- Lapsen mahdollinen päihde- tai mielenterveysongelma tulee ohjata palvelupolkua ja siitä yksiköille seuraavaa toimivaltaa.
- Kiinnittämisen tulee mahdollistaa myös karkaamisen estäminen tai hatkanneen lapsen ohjaaminen palautuksen yhteydessä, silloin kun lapsella on liikkumisvapauden rajoitus voimassa. Kiinnittämisen käyttö vaatii ammattitaitoa.
- Lapsi saattaa hatkata toiselle puolelle maata. Lasten etsimiseen ja kuljettamiseen tulee voida käyttää erikoistuneita tiimejä tai toisen hyvinvointialueen henkilöstöä.
- Ammattilaisia tulee kouluttaa eri toimenpiteiden asialliseen ja huollolliseen käyttöön nykyistä paremmin.
- Rajoitustoimet eivät ole rangaistuksia. Uudistetaan käsitteitä paremmin kuvaaviksi.
- Rajoitustoimilla ja kasvatuksellisilla toimilla ei voi pitkävaikutteisesti ratkaista nuorten ongelmia tai tarvetta hatkailuun. Muiden palveluiden tulee tukea nuorten ongelmien ratkaisua. Hatkaamisen ehkäisyä tulee vahvistaa koulutusta ja yksiköiden arkea kehittämällä.

9. Kehitetään lasten päihdeongelmien hoitoa.

- Sijoitusta käytetään monesti alaikäisen päihde-, rikollisuus- ja väkivaltakierteen katkaisemiseksi. Nykyiset laitokset tai EHO-jaksot eivät kuitenkaan pysty tarjoamaan riittävää kuntoutusta ja turvaa. Kuntoutus vaatii aikaa ja osaamista.
- Suomeen pitää luoda lapsille sopiva päihdehuoltolain mukainen ympärivuoro-kautinen, tarvittaessa katkaisuhuitoon vertautuva lääketieteellinen päihdehoito.
- Päihdeongelmat koskevat myös vanhempia. Kokoomus on valmis edistämään mallia, jossa päihteitä käyttävän huoltajan pitää näyttää valvotusti ja pitkäkestoisesti olevansa kuntoutunut päihteidenkäytöstään.

10. Viime kädessä vastuu on yhteiskunnalla – katkaistaan hylkäämisen ketju

- Suomi on sitoutunut YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksessa huolehtimaan lapsista. Joukossamme on lapsia, joita emme riittävästi kykene auttamaan nykyisessä palvelurakenteessa. Esimerkkinä päihteiden ja huumeiden monikäyttäjät sekä karkailevat, väkivaltaiset ja itsetuhoiset nuoret.
- Hybridiyksikköjen kehittäminen on tärkeä toimi, johon hallitus on ryhtynyt. Sen lisäksi tarvitsemme vahvan erikoistason toimijan, jonka vastuulla on ottaa koppi ja viimesijaisena tahona pysäyttää lapsen syöksykierre. Nykyinen erityisen huolenpidon (EHO) yksikköjen verkosto ja toimivalta ei ole riittävä. Kokoomus on valmis selvittämään mallia, jossa Valtion koulukotien (VKK) tehtävää ja rahoitusta selkeytettäisiin uudenlaisen EHO-palvelun tuottajaksi.

- VKK:ssa EHO-hoitojakso olisi lähtökohtaisesti 90 päivää, mahdollisella lisäjaksolla vahvistettuna. Hoitojaksolla nuori voisi vahvistua riittävästi pärjätäkseen suunnitelluissa hybridiyksiköissä, sijaishuollossa tai muussa sote-palvelussa.
- Tämä edellyttää EHO-yksikköjen muuttamista rajoitustoimenpiteestä kuntoutukseksi. Sisällöllisesti tulisi vahvistaa erityisesti päihde- ja mielenterveysosaamista. Eri osastojen erikoistumista esimerkiksi hybridiyksiköiksi sekä VKK:n asemaa kehitysyksikkönä tulee myös tukea.
- VKK:ta ja EHO-yksikköjä tulee kehittää suhteessa psykiatrisen erikoissairaanhoidon palveluihin, katkaisu- ja päihdehoitoon, sairaalakouluihin, perustettaviin hybridiyksiköihin ja OT-keskuksiin, jotta palveluverkosta tulee selkeä. Samalla tulee arvioida alaikäisten vankien ja rikoksista epäiltyjen sijoittamiseen liittyvät haasteet yhdessä rikosseuraamuslaitoksen kanssa. Eritasoisten palveluiden (mm. perustason sijaishuolto, vaativa sijaishuolto, EHO) roolia tulee selventää.
- Eri arvioiden mukaan tiettyihin lastensuojeluyksiköihin tarvitaan turvallisuusalan ammattilaisia riittäväällä kasvatuksellisella osaamisella turvallisen arjen varmistamiseksi.

Koko kylä kasvattaa

Lasten perustarpeet eivät ole muuttuneet aikojen kuluessa. Lapsi on lapsi – aikuinen on aikuinen. Vanhempien vastuuta kasvatuksesta tulee edelleen korostaa. Liian usein kasvatuksen vastuu ulkoistetaan yhteiskunnalle. Samalla on meidän jokaisen tehtävä puuttua, kun huomaamme kaltoinkohtelua.

Koko kylä kasvattaa, oli tuo kylä sitten lähiö tai kirkonkylä.